

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

Факультет фізичного виховання та спорту

Кафедра теорії й методики фізичного виховання,
адаптивної та масової фізичної культури

ЗАТВЕРДЖУЮ
М. ГРИНЬОВА
2023 р.

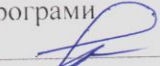
Програма та методичні рекомендації
до атестаційного екзамену
з професійно-педагогічної підготовки за спеціальністю
017 Фізична культура і спорт
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт»

Полтава
2023

Укладач: Свєртнєв О.А.. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури

Узгоджена на засіданні кафедри ТМФВАДМФК
Протокол № 13 від 28.08.2023 року
Завідувач кафедри (Оксана КОРНОСЕНКО)

Відповідає освітньо-професійній програмі «Фізична культура і спорт», затвердженій Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка (наказ №14-48 від 30.06.2023 р.)

Гарант освітньо-професійної програми
«Фізична культура і спорт» (Олександр СВЕРТНОВ)

*Затверджена вченою радою факультету фізичного виховання та спорту
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
Протокол № 1 від 29.08.2023 року*

ЗМІСТ

1. Програма Атестаційного Екзамену	4
2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену	5
3. Форма Атестаційного Екзамену	6
4. Структура Атестаційного Екзамену	7
5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену	7
6. Джерела інформації, інструменти та обладнання, дозволені для використання в процесі складання Атестаційного Екзамену	8
7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену	9
8. Методичні рекомендації з підготовки і складання Атестаційного Екзамену	13
8.1 Блок «Основи педагогічної майстерності»	13
8.2 Блок «Методика виховної роботи»	16
8.3 Блок «Педагогіка»	23
8.4 Блок «Психологія»	30
8.5 Блок «Психологія спорту»»	35
9. Джерела інформації з підготовки до Атестаційного Екзамену	38

1. Програма Атестаційного Екзамену

	Програмні результати навчання освітньої програми	Компоненти освітньої програми, спрямовані на формування результату навчання	Засоби діагностики рівня досягнення результату навчання (вказуються блоки питань / завдань та номери питань / завдань)
1.	1,2,4,5,9,17,18,19,21	Основи педагогічної майстерності	1-15
2.	1,2,4,5,17,21	Методика виховної роботи	16-35
3.	1,2,4,5,9,17,21	Педагогіка	36-55
4.	4,5,18,21	Психологія	56-75
5.	1,4,5,18,19,21,22	Психологія спорту	76-90

Зміст програмних результатів навчання

РН1. Здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем.

РН 2. Спілкуватися українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування.

РН 4. Показувати навички самостійної роботи, ініціативності та підприємливості; демонструвати критичне та самокритичне мислення.

РН 5. Засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

РН 9. Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення.

РН 17. Знати та розуміти сутність, принципи, методи, форми та організацію процесу навчання і виховання людини.

РН 18. Аналізувати психічні процеси, стани та властивості людини під час занять фізичною культурою і спортом.

РН 19. Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.

РН 21. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

РН 22. Здійснювати відбір та орієнтацію перспективних дітей та підлітків на удосконалення спортивних результатів.

2. Критерії оцінювання результатів складання Атестаційного Екзамену

Сума отриманих балів за результатами складання Атестаційного Екзамену	Значення оцінки	Рівень досягнення студентом програмних результатів навчання за освітню програмою «Фізична культура і спорт»
90-100	відмінно	Студент демонструє високий рівень досягнення програмних результатів навчання, що засвідчує його безумовну готовність до подальшого навчання та професійної діяльності за фахом; у повному обсязі розкриває питання на основі глибоких систематизованих знань; ґрунтовно та розгорнуто аргументує кожне твердження та умовивід; демонструє творчий особистісно зорієнтований підхід до розв'язання проблем у професійній діяльності; глибоко обізнаний з основною та додатковою науково-методичною педагогічною літературою; підтверджує теоретичні положення прикладами з навчальних та виробничих педагогічних практик; відповідь грамотна, логічна й послідовна; чітко і логічно відповідає на поставлені екзаменаторами запитання, демонструє високий рівень розвитку аналітичного мислення; виявляє високий ступінь сформованості професійно-особистісної культури.
75-89	добре	Студент виявляє достатній рівень досягнення програмних результатів навчання, готовий до подальшого навчання та професійної діяльності за фахом; в цілому розкрив питання на основі частково систематизованих знань; аргументує окремі твердження та умовиводи; демонструє здатність до розв'язання проблем фахової діяльності; обізнаний з основною науково-методичною педагогічною літературою; підтверджує теоретичні положення одиничними прикладами з навчальних та виробничих педагогічних практик; відповідь грамотна й послідовна; відповідає на поставлені екзаменаторами запитання з незначними помилками, демонструє достатній рівень розвитку аналітичного мислення; виявляє належний ступінь сформованості професійно-особистісної культури.
60-74	задовільно	Студент виявляє мінімально достатній для подальшого навчання та професійної діяльності за фахом рівень досягнення програмних результатів навчання; розкриває питання на репродуктивному рівні; виявляє утруднення відносно аргументації власних стверджень та умовиводів; демонструє обмежену здатність до розв'язання проблем у професійній діяльності; частково обізнаний з основною

		науково-методичною педагогічною літературою; підтверджує теоретичні положення єдиним прикладом із навчальних та виробничих педагогічних практик; відповідь частково структурована; невпевнено відповідає на поставлені екзаменаторами запитання з помилками, не демонструє здатності до аналітичного мислення; виявляє посередній ступінь сформованості професійно-особистісної культури.
35-59	незадовільно	Рівень досягнення студентом програмних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та професійної діяльності за фахом; фрагментарно розкрив питання на основі окремих положень, не аргументує власні твердження, відсутні умовиводи; не демонструє початкових умінь щодо розв'язання проблем у професійній діяльності; не обізнаний з основною науково-методичною педагогічною літературою; не підтверджує теоретичні положення прикладами з навчальних та виробничих педагогічних практик; відповідь неструктурована; неправильно відповідає на поставлені екзаменаторами запитання, не демонструє здатності до аналітичного мислення; не володіє професійно-особистісною культурою.
0-34		Результати навчання відсутні.

3. Форма Атестаційного Екзамену

Атестаційний екзамен з професійно-педагогічної підготовки випускників Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка факультету фізичного виховання та спорту на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт» є підсумковою формою комплексної перевірки результатів навчання випускників і проводиться в усній формі. Для проведення Атестаційного екзамену створюється екзаменаційна комісія у складі голови та членів комісії.

Програму Атестаційного екзамену з «Професійно-педагогічної підготовки за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» укладено на основі освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» (2023 рік) та освітніх компонентів «Методика виховної роботи», «Психологія», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогіка», «Психологія спорту».

До пакета Атестаційного екзамену з професійно-педагогічної підготовки входять:

– програма та методичні рекомендації до Атестаційного екзамену з професійно-педагогічної підготовки на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт»;

– витяг із протоколу засідання кафедри теорії й методики фізичного виховання, адаптивної та масової фізичної культури про затвердження 30 білетів до Атестаційного екзамену, які включають 90 питань (15 питань з дисципліни «Основи педагогічної майстерності», 20 питань з дисципліни «Методика виховної

роботи», 20 питань з дисципліни «Педагогіка», 20 питань з дисципліни «Психологія», 15 питань з дисципліни «Психологія спорту»);

– комплекти атестаційних екзаменаційних білетів у двох примірниках по 30 білетів у кожному.

Атестаційний екзамен спрямовано на перевірку теоретичних знань та практичних умінь, набутих студентами упродовж навчання на першому (бакалаврському) освітньому рівні вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт», що дозволяє скласти достатньо повне уявлення про їх готовність до професійної діяльності за фахом.

Кожен студент отримує індивідуальний екзаменаційний білет і відповідає на запитання в усній формі, попередньо занотовуючи основні положення відповіді письмово. Максимальна сума балів, які студент може отримати на екзамені, складає 100. Оцінка, виставляється екзаменаційною комісією, оголошується прилюдно.

4. Структура Атестаційного Екзамену

З метою забезпечення повної та ґрунтовної оцінки якості науково-теоретичної та практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти програма Атестаційного екзамену з професійно-педагогічної підготовки охоплює такі освітні компоненти: «Методика виховної роботи», «Психологія», «Основи педагогічної майстерності», «Педагогіка», «Психологія спорту».

Структуру завдань атестаційного екзаменаційного білету становлять три теоретичних питання із блоку професійно-педагогічної підготовки. Усього передбачено 30 атестаційних екзаменаційних білетів.

5. Порядок оцінювання результатів Атестаційного Екзамену

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів при складанні атестаційного екзамену

Зміст оцінки	Оцінка відповіді на питання за 100-бальною шкалою			Оцінка за чотири-бальною шкалою
	I питання	II питання	III питання	
	Б1	Б2	Б3	
Високий рівень компетентності з незначними недоліками, які не мають принципового значення	33	33	34	відмінно
Високий рівень компетентності з деякими	29	29	31	добре

недоліками				
Добрий рівень компетентності	26	26	28	
Посередній рівень компетентності з недоліками, достатній для професійної діяльності	24	24	26	задовільно
Достатньо-мінімальний рівень компетентності, допустимий для професійної діяльності	21	21	23	
Наявні окремі елементи правильної відповіді. Низький рівень компетентності, недопустимий для професійної діяльності	19	19	21	незадовільно
Відсутні елементи правильної відповіді. Низький рівень компетентності, недопустимий для професійної діяльності	6	6	6	

*Порядок обчислення підсумкового балу за результатами складання
Атестаційного екзамену*

Підсумковий бал (ПБ) за відповідь студента на атестаційному екзамені є сумою балів, одержаних за відповідь на кожне окреме питання і обчислюється так:

$$\text{ПБ} = \text{Б1} + \text{Б2} + \text{Б3}.$$

Отримане значення підсумкового балу переводиться у чотирибальну шкалу (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

6. Джерела інформації, інструменти та обладнання, дозволені для використання в процесі складання Атестаційного Екзамену

1. Програми навчальних дисциплін, питання з яких виносяться на Атестаційний Екзамен.
2. Чинні навчальні програми спортивних шкіл з видів спорту.
3. Чинні освітні й нормативні державні документи.

7. Програмовий зміст Атестаційного Екзамену

Блок «Основи педагогічної майстерності»

1. Охарактеризувати сутність та структуру педагогічної діяльності. Пояснити специфіку цілей та результати педагогічної діяльності.
2. Розкрити поняття педагогічної майстерності вчителя фізичної культури.
3. Назвати основні професійні вимоги до особистості вчителя-майстра. Охарактеризувати здібності, необхідні для формування педагогічної майстерності.
4. Довести значущість педагогічної техніки в діяльності вчителя, спираючись на досвід А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського.
5. Пояснити сутність самовиховання вчителя, його роль у становленні професійної майстерності.

6. Охарактеризувати зміст та значення зовнішньої педагогічної техніки в контексті професійної взаємодії.
7. Охарактеризувати внутрішню техніку вчителя як систему прийомів управління психічним станом педагога, його творчим самопочуттям.
8. Пояснити співвідношення понять «педагогічна ситуація» і «педагогічна задача». Розкрити сутність майстерності вчителя у розв'язанні педагогічних задач.
9. Охарактеризувати особливості педагогічної розповіді як фрагмента педагогічної діяльності.
10. Розкрити зміст понять «культура і техніка мовлення вчителя».
11. Пояснити відмітні риси монологічного та діалогічного педагогічного спілкування. Охарактеризувати структуру педагогічного спілкування.
12. Висвітлити технологію організації педагогічної взаємодії у процесі індивідуальної бесіди.
13. Охарактеризувати стилі педагогічного спілкування.
14. Охарактеризувати поширені моделі педагогічного спілкування в роботі вчителя.
15. Розкрити сутність взаємодії як ключового поняття освітнього процесу. Пояснити значення уваги та уваги вчителя у взаємодії з учнями.

Блок «Методика виховної роботи»

16. Розкрити зміст методики виховної роботи як галузі педагогічної науки.
17. Розкрити особливості організації виховного процесу в сучасних умовах реформування освіти в Україні.
18. Розкрити процес виховання як основу організації педагогічного процесу у фізкультурно-спортивних закладах: зв'язок теорії з практикою.
19. Охарактеризувати зміст виховання і основні напрями виховної роботи тренера з виду спорту.
20. Охарактеризувати сучасну виховну систему фізкультурно-спортивних закладів: педагогічні ідеї та досвід формування.
21. Класифікувати методи виховання у педагогічній науці.
22. Охарактеризувати методи критерії та ступені діагностики вихованості учня у педагогічному процесі.
23. Визначити мету, завдання, зміст та основні напрями діяльності тренера з виду спорту.
24. Обґрунтувати особливості складання плану виховної роботи тренера з виду спорту.
25. Охарактеризувати групові та індивідуальні форми організації роботи тренера з батьками учнів (робота з батьківським комітетом, консультації для групи батьків, колективні творчі справи тощо).
26. Охарактеризувати інноваційні і традиційні форми організації позашкільної діяльності учнів.
27. Висвітлити технологію створення сценарію і проведення виховного заходу.

28. Розкрити механізм формування виховуючих відносин тренера і спортсмена у фізкультурно-спортивному закладі.
29. Розкрити зміст технологій індивідуально-гуманістичного спілкування та високоморальної вчинкової діяльності в навчально-виховному процесі.
30. Охарактеризувати інноваційні і традиційні методи педагогічно-психотерапевтичного впливу в процесі формування виховуючих відносин.
31. Розкрити особливості створення психологічно комфортних виховуючих ситуацій в процесі виховуючої взаємодії у системі «тренер-спортсмен».
32. Обґрунтувати методика організації самовиховання спортсменів підліткового віку.
33. Охарактеризувати види і форми насильства у фізкультурно-спортивному закладі. Розкрити особливості підтримки позитивного соціально-психологічного клімату в спортивному колективі.
34. Обґрунтувати алгоритм діяльності тренера при виникненні ситуації булінгу та заходи з попередження його проявів.
35. Обґрунтувати технології виховання спортсменів на основі національно-культурних традицій українського народу.

Блок «Педагогіка»

36. Охарактеризувати поняття педагогіки як науки. Система педагогічних наук. Методи історико-педагогічних досліджень.
37. Охарактеризувати дидактику як розділ педагогіки, предмет, функції, основні категорії та етапи історичного розвитку. Завдання дидактики в сучасних умовах реформування освітньої галузі.
38. Дати визначення понять «методів», «прийомів» і «засобів» навчання. Проблема класифікації методів навчання, їх характеристика. Розвиток методів навчання в сучасних умовах.
39. Обґрунтувати процес навчання як основний механізм формування особистості. Основні суперечності процесу навчання. Особливості навчального процесу у фізкультурно-спортивних закладах.
40. Визначити поняття про виховання, його закономірності, принципи, суперечності та специфіка в сучасних умовах.
41. Проаналізувати історико-теоретичні основи фізичного виховання. Вплив фізичного виховання на гармонійний розвиток особистості. Формування здорового способу життя.
42. Обґрунтувати виховання як особистісно-соціальний феномен. Самовиховання особистості.
43. Визначити загальні методи, прийоми і засоби виховання в їх історичному розвитку. Вибір методів виховання.
44. Охарактеризувати андрагогіку в системі педагогічних наук: предмет, об'єкт та основні завдання.
45. Охарактеризувати внесок Г. С. Сковороди в розвиток вітчизняної педагогічної думки.

46. Розкрити значення педагогічної спадщини К. Д. Ушинського для сучасної теорії і практики виховання.
47. Розкрити зміст, структуру та особливості української етнопедагогіки. Охарактеризувати методи національного виховання.
48. Проаналізувати поняття про процес навчання, його історичний розвиток. Охарактеризувати основні види навчання.
49. Визначити структурні компоненти навчального процесу. Ланки процесу засвоєння знань.
50. Охарактеризувати методи навчання на основі цілісного підходу до навчального процесу (Ю. Бабанський).
51. Розкрити сутність, загальну характеристику та технологічне забезпечення особистісно зорієнтованого навчання.
52. Розкрити сутність процесу виховання, його внутрішні та зовнішні суперечності.
53. Проаналізувати загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки, структуру та стадії розвитку. Охарактеризувати основні фактори формування дитячого колективу.
54. Обґрунтувати системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховного процесу. Розкрити сутність наукового світогляду, його структурні компоненти та рівні розвитку.
55. Розкрити теоретичні основи духовно-морального виховання і самовиховання. Історико-педагогічні аспекти проблеми духовно-морального виховання учнівської молоді в Україні.

Блок «Психологія»

56. Розкрити предмет, завдання, методи психології.
57. Охарактеризувати особливості вікової психології: зміст, предмет і основні завдання.
58. Проаналізувати особливості розвитку психіки та свідомості.
59. Розкрити поняття «особистість» та особливості формування особистості людини.
60. Розкрити зміст поняття «спілкування».
61. Охарактеризувати види уваги та визначити способи її активізації в навчальному процесі.
62. Розкрити зміст поняття «здібності» та обґрунтувати можливості їх урахування в навчальному процесі.
63. Проаналізувати види пам'яті. Пояснити особливості розвитку довільної пам'яті учнівської молоді.
64. Розкрити значення мислення та уяви в навчальному процесі.
65. Охарактеризувати емоційно-вольову сферу особистості. Пояснити особливості виховання та самовиховання волі.

66. Розкрити сутність поняття «темперамент» та обґрунтуйте необхідність його урахування в навчально-виховній роботі з учнівською молоддю.
67. Розкрити сутність поняття «характер» та обґрунтуйте необхідність його урахування в навчально-виховній роботі з підростаючим поколінням.
68. Визначити основні етапи формування мотиваційної сфери у дітей і підлітків.
69. Проаналізувати психічний розвиток дитини дошкільного віку.
70. Проаналізувати психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку.
71. Проаналізувати психічний розвиток дітей підліткового віку.
72. Проаналізувати психічний розвиток учнів юнацького віку.
73. Охарактеризувати психологічні основи професійної діяльності тренера.
74. Здійснити психологічний аналіз педагогічного спілкування.
75. Розкрити сутність поняття «стресостійкість» як значущої риси особистості тренера.

Блок «Психологія спорту»

76. Назвати та обґрунтувати види авторитету спортивного тренера
77. Пояснити вікові психологічні особливості особистості спортсмена
78. Обґрунтувати зміст поняття «воля» та його компоненти
79. Пояснити роль мотивації у спортивній діяльності
80. Обґрунтувати особливості самосвідомості дитини у виборі виду спорту
81. Назвати та охарактеризувати основні психологічні принципи відбору в спорті
82. Пояснити етапи психологічного відбору та орієнтації в спорті
83. Здійснити порівняльний аналіз типових та індивідуальних особливостей особистості спортсмена
84. Пояснити значення уваги і пам'яті в технічній підготовці спортсмена
85. Пояснити роль уявлень в управлінні рухами
86. Обґрунтувати типи психологічних реакцій в спорті. Пояснити, в яких видах спорту превалюють прості, а в яких складні типи реакцій
87. Обґрунтувати види психологічної підготовки спортсмена до змагань
88. Охарактеризувати методи виховання і самовиховання в структурі психологічної підготовки спортсменів до змагань
89. Охарактеризувати особливості прояву стресу у спортивній діяльності
90. Дати характеристику передстартовим та післястартовим психічним станам спортсменів

8. Методичні рекомендації з підготовки до Атестаційного екзамену

Блок «Основи педагогічної майстерності»

1. Схарактеризувати сутність та структуру педагогічної діяльності. Пояснити специфіку цілей та результатів педагогічної діяльності.

Поняття педагогічної діяльності як мета-діяльності, спрямованої на розвиток учнів. Рефлексивна діяльність педагога.

Структура педагогічної діяльності, її компоненти. Специфіка мети, суб'єкта, об'єкта, засобів і результату діяльності педагога. Мета педагогічної діяльності як зміни, які прогнозує педагог у розвитку особистості учня в процесі навчання і виховання.

2. Розкрити поняття педагогічної майстерності вчителя.

Поняття педагогічної майстерності як комплекс властивостей особистості вчителя, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійно-педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність як система. Критерії педагогічної майстерності: доцільність, продуктивність, діалогічність, оптимальність, творчість. Рівні оволодіння педагогічною майстерністю: елементарний, базовий, досконалий, творчий.

3. Назвати основні професійні вимоги до особистості вчителя-майстра. Схарактеризувати здібності, необхідні для формування педагогічної майстерності.

Комплекс професійних вимог до особистості вчителя майстра: педагогічна гуманістична спрямованість особистості, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Сутність та значення педагогічних здібностей (комунікативних, соціально-перцептивних, динамізму, емоційної стабільності, оптимістичного прогнозування, креативності).

4. Довести значущість педагогічної техніки в діяльності вчителя, спираючись на досвід А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського.

Педагогічна техніка в діяльності вчителя. Сутність педагогічної техніки вчителя – уміння використовувати свій психофізичний апарат як інструмент виховного впливу. А. С. Макаренко і В. О. Сухомлинський про значення педагогічної техніки, необхідність і можливості оволодіння нею. Педагогічна техніка як система прийомів організації поведінки вчителя, її компоненти. Взаємозв'язок зовнішньої і внутрішньої техніки вчителя.

5. Пояснити сутність самовиховання вчителя, його роль у становленні професійної майстерності.

Самовиховання як шлях до професійного зростання. Етапи професійного самовиховання: самопізнання, планування роботи над собою, реалізація програми, самоконтроль. Способи самопізнання.

6. Схарактеризувати зміст та значення зовнішньої педагогічної техніки в контексті професійної взаємодії.

Зовнішня техніка вчителя як втілення внутрішнього переживання вчителя в його тілесній природі. Управління мовленням, голосом, мімікою, пантомімікою, поставою як інструментами педагогічного впливу. Вимоги до зовнішнього вигляду педагога: естетична виразність, елегантність, привітність, зібраність, стриманість, відчуття впевненості й гідності, доцільність. Вияв їх в одязі, поставі, міміці, рухах.

7. Схарактеризувати внутрішню техніку вчителя як систему прийомів управління психічним станом педагога, його творчим самопочуттям.

Сутність і значення внутрішньої педагогічної техніки. Способи управління психічним станом під час налаштування на публічну діяльність і в умовах її здійснення: виховання доброзичливості й оптимізму, вияв позитивної установки на спілкування; контроль власного фізичного стану (регуляція м'язового напруження, зміна темпу мовлення та рухів); розрядка від негативних емоцій за допомогою створення зони захисного збудження; управління увагою, її переключення і концентрація на меті і на завданні діяльності; звернення до власного почуття обов'язку; аутотренінг, його етапи, доцільні формули самонавіювання. Важливість для педагога формування саногенного (позитивного) мислення.

8. Пояснити співвідношення понять «педагогічна ситуація» і «педагогічна задача». Розкрити сутність майстерності вчителя у розв'язанні педагогічних задач.

Педагогічна діяльність як ланцюг педагогічних ситуацій. Поняття педагогічної ситуації як фрагмента педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями вихованості учнів і колективу. Педагогічна задача як ланка педагогічної майстерності. Особливості розв'язання педагогічних задач педагогом-майстром. Етапи розв'язання педагогічної задачі: аналіз ситуації, усвідомлення проблеми і формулювання задачі, розроблення проекту рішення, практична реалізація проекту рішення.

9. Схарактеризувати особливості педагогічної розповіді як фрагменту педагогічної діяльності.

Розповідь учителя як фрагмент педагогічної діяльності, її види, сутність, функції. Творчий задум педагогічної розповіді. Надзавдання розповіді і особливості її побудови. Структура розповіді. Умови ефективності розповіді. Професійні вимоги до вчителя-оповідача.

10. Розкрити зміст понять «культура і техніка мовлення вчителя».

Функції професійного педагогічного мовлення вчителя, вимоги до нього. Техніка дихання. Голосоутворення, професійні характеристики голосу. Дикція, її тренування.

Культура і виразність мовлення. Інтонаційні вимоги. Образність мовлення, її засоби.

11. Пояснити відмітні риси монологічного та діалогічного педагогічного спілкування. Схарактеризувати структуру педагогічного спілкування.

Типи педагогічного спілкування: діалогічне і монологічне. Поняття діалогічного педагогічного спілкування, його основні критерії: визнання рівності особистісних позицій відкритість і довіра партнерів; домінанта педагога на співрозмовникові і взаємовплив поглядів; модальність висловлювання і персоніфікація повідомлення; поліфонія; двоплановість позиції педагога.

Структура (етапи) педагогічного спілкування (за В. Кан-Каликом): моделювання, комунікативна атака, управління спілкуванням, аналіз і моделювання нової системи взаємодії. Правила, які оптимізують взаємодію на кожному етапі спілкування.

12. Висвітлити технологію організації педагогічної взаємодії у процесі індивідуальної бесіди.

Індивідуальна бесіда як модель педагогічної взаємодії, її роль у педагогічній діяльності. Гуманістична установка вчителя на бесіду як розвивальну допомогу.

Структура індивідуальної педагогічної бесіди, виокремлення завдань кожного етапу, використання доцільних технік спілкування для забезпечення ефективності взаємодії на кожному етапі бесіди. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту (за Л. Б. Філоновим), її принципові положення. Специфіка організації взаємодії (вибір тактик і очікувані результати) на кожній стадії: накопичення згоди, пошук спільних інтересів, прийняття для обговорення особистих якостей і принципів, виявлення рис, негативних для взаємодії, адаптація партнерів, узгоджена взаємодія.

13. Охарактеризувати стилі педагогічного спілкування.

Стилі ставлення педагога до вихованців (за Я. Коломінським) і стилі керівництва (за К. Левіним) як основа класифікації стилів спілкування (за В. Кан-Каликом): спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю; на основі дружнього ставлення; спілкування – дистанція, спілкування-залякування, спілкування-загравання.

14. Схарактеризувати поширені моделі педагогічного спілкування в роботі вчителя.

Моделі педагогічного спілкування (за В.А. Кан-Каликом та І.М. Юсуповим) – «Монблан», «Китайська стіна», «Локатор», «Тетерук», «Гамлет», «Робот», «Я сам», «Друг», «Союз»: особливості вияву, причини формування, позитивні і

негативні риси та наслідки застосування. Робота вчителя над формуванням ефективної моделі професійного спілкування.

15. Розкрити сутність взаємодії як ключового поняття освітнього процесу. Пояснити значення уваги та уяви вчителя у взаємодії з учнями.

Сутність і значення взаємодії в контексті освітньої діяльності. Якості педагога, що забезпечують ефективність взаємодії: здатність до емпатії, рефлексії, доброзичливість, динамізм, емоційна стабільність.

Професійні особливості уваги педагога. Роль уважності і спостережливості вчителя у спілкуванні.

Психологічні характеристики уяви та їхній вияв у діяльності педагога. Уява як засіб прогнозування та моделювання взаємодії.

Блок «Методика виховної роботи»

16. Розкрити зміст методики виховної роботи як галузі педагогічної науки.

Виховна діяльність як свідомо організований систематичний і планомірний вплив, який в результаті повинен відповідати соціальному заказу, що виражається в формі мети виховання. Методика виховної діяльності тренера як галузь педагогічної науки, що вивчає систему методів, прийомів і засобів виховної та соціально-педагогічної діяльності тренера. Місце методики виховної роботи в системі педагогічних наук.

Методи, прийоми і засоби виховання. Функції методів виховання їх специфіка.

Технологія виховної діяльності тренера як система знань, необхідних педагогу і для реалізації стратегії і тактики процедури виховання. Різниця між методикою і технологією виховання.

Ціннісно-змістові засади практики виховання. Поліфункціональний супровід становлення ціннісно-світоглядної культури учня як системи інтегративних якостей його особистості: ноосферне мислення, глобалістичний світогляд, полікультурність, ціннісне ставлення до світу, людей і самого себе.

Розвиток гуманістичної спрямованості професійної діяльності тренера. Набуття компетентності тренера з проблеми формування суб'єкт-суб'єктних виховуючих відносин у фізкультурно-спортивному закладі, практичне оволодіння ним механізмом їх ефективної організації і функціонування.

17. Розкрити особливості організації виховного процесу в сучасних умовах реформування освіти в Україні.

Розкрити сутність та визначити специфіку виховного процесу в сучасних умовах реформування освіти в Україні; схарактеризувати структуру виховання як процесу; виховання виступає як компонент соціалізації; розкрити умови ефективності виховного процесу; проаналізувати особливості діагностики вихованості.

18. Розкрити процес виховання як основу організації педагогічного процесу у фізкультурно-спортивних закладах: зв'язок теорії з практикою.

Розкрити процес виховання як основу організації педагогічного процесу у фізкультурно-спортивних закладах; проаналізувати результати виховного процесу; розкрити поняття гуманізація педагогічного процесу.

19. Охарактеризувати зміст виховання і основні напрями виховної роботи тренера з виду спорту.

Схарактеризувати зміст виховання; означити демократизацію відносин у спортивному колективі (формування виховуючих відносин); схарактеризувати напрями: духовно-моральне, національно-патріотичне, громадянське, правове, естетичне, трудове, валео-екологічне виховання (включення дітей у різні види виховної діяльності); проаналізувати використання основних методів, спрямованих на збереження та зміцнення їхнього здоров'я; розкрити застосування основних засобів валео-екологічної діяльності спортсменів.

20. Охарактеризувати сучасну виховну систему фізкультурно-спортивних закладів: педагогічні ідеї та досвід формування.

Визначити мету виховання; розкрити сутність поняття «виховна система», у чому їх специфіка та особливості; проаналізувати основні структурні компоненти виховної системи фізкультурно-спортивних закладів; назвати та розкрити сутність основних закономірностей функціонування виховної системи фізкультурно-спортивних закладів; проаналізувати значення основних принципів функціонування виховної системи фізкультурно-спортивних закладів; схарактеризувати педагогічні ідеї педагога, тренера.

21. Класифікувати методи виховання у педагогічній науці.

Схарактеризувати методи виховання; розкрити методи формування свідомості особистості; розкрити методи організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки; розкрити методи стимулювання діяльності і поведінки; розкрити методи самовиховання; розкрити генетико-моделюючий метод виховання; розкрити педагогічні умови використання методів виховання.

22. Охарактеризувати методи критерії та ступені діагностики вихованості учня у педагогічному процесі.

Діагностика вихованості як процес розпізнання і вивчення істотних ознак вихованості, їх комбінацій; реалізація цілей виховання.

Критерії вихованості як мірило оцінки, судження, що включає теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей особистості. Критерії, пов'язані з проявом результатів виховання у зовнішній формі – судженнях, оцінках, вчинках, діях особистості (провідні якості особистості, основні відносини особистості, суспільна спрямованість, поведінка в проблемній ситуації). Критерії, пов'язані з явищами, прихованими від очей вихователя – мотивами, переконаннями, планами, орієнтаціями.

Показники вихованості особистості: ієрархія системи цінностей; здатність включатися у різні види продуктивної діяльності; прояв цілеспрямованості, осмисленості, самостійності, творчої активності і відповідальності у діяльності, спілкуванні, поведінці і відносинах.

Ступені вихованості. Активна, пасивна, нестійка, негативна позиції.

Методи діагностики вихованості: спостереження, бесіди, експериментальні справи і ситуації, метод компетентних оцінок рівня вихованості, рейтинг, самооцінка, метод незалежних характеристик, опитування, позиція мовчання.

23. Визначити мету, завдання, зміст та основні напрями діяльності тренера з виду спорту.

Сучасний тренер-вихователь: особистість, професіонал, громадянин. Тренер-вихователь у сучасному виховному середовищі: статус, функції, права та обов'язки. Професійна компетентність тренера: формування комплексу умінь: гностичних, конструктивних, організаційних, комунікативних, прикладних.

Мета, завдання і зміст роботи тренера.

Мета виховання як усвідомлений, виражений в словах конкретний педагогічний проект, конкретна модель особистості, що передбачає майбутній результат педагогічної діяльності.

Основні напрями професійної діяльності тренера-вихователя: здоров'я учнів, формування виховуючих відносин, духовно-моральне виховання, розвиток інтелекту, організація дозвілля, взаємодія з батьками спортсменів.

24. Обґрунтувати особливості складання плану виховної роботи тренера з виду спорту.

Цілеполягання як процес вироблення цілей, який характеризується як трьохкомпонентне утворення: обґрунтування і висунення цілей; визначення шляхів їх досягнення; проектування очікуваного результату. Потреби й фактори, що впливають на вироблення цілей.

Методика процесу цілеполягання: діагностика виховного процесу, аналіз минулої спільної діяльності й спілкування тренера й учнів; моделювання тренером цілей і завдань, можливих результатів; організація колективного цілеполягання, спільної цілеполягаючої діяльності тренерів, учнів та їх батьків; уточнення тренером виховних цілей і завдань.

Планування як процес визначення тренером виховних завдань та засобів їх вирішення, що відображає програму виховання спортсменів. План виховної роботи як документ, що включає перелік завдань і справ з групою учнів чи окремими учнями спортивної команди і батьками на певний період часу.

25. Охарактеризувати групові та індивідуальні форми організації роботи тренера з батьками учнів (робота з батьківським комітетом, консультації для групи батьків, колективні творчі справи тощо).

Напрями взаємодії спортивної школи і родини. Організаційна робота з сім'єю. Підвищення педагогічної культури батьків.

Принципи ціннісно-гуманної взаємодії тренера з батьками учнів: пріоритетності сімейного виховання, громадянськості, демократизму, гуманізації взаємодії, ретроспективності, педагогізації батьків.

Методика організації масових форм роботи тренера з батьками учнів: лекцій, батьківських зборів, конференцій, зустрічей за круглим столом, вечорів запитань і відповідей.

Методика організації групових форм роботи тренера з батьками учнів: робота з батьківським комітетом, консультації для групи батьків, колективні творчі справи тощо.

Методика організації індивідуальних форм роботи тренера з батьками учнів: відвідування сімей учнів, індивідуальних бесід, індивідуальних педагогічних доручень тощо.

Соціально-педагогічна діяльність тренера з проблемними сім'ями.

26. Охарактеризувати інноваційні і традиційні форми організації позашкільної діяльності учнів.

Поняття форми організації виховного процесу у педагогічній теорії і практиці. Індивідуальні, групові і масові форми виховної роботи: мета, різновиди й зміст у різних виховуючих ситуаціях.

Класифікація форм виховання: інформаційно-масові, діяльнісно-практичні, інтерактивні, діалогічні, індивідуальні, наочні.

27. Висвітлити технологію створення сценарію і проведення виховного заходу.

Виховний захід, що планується і проводиться з метою формування відповідних якостей, потреб, мотивів, поведінкових форм, які акумулюються у визначених ставленнях дітей до себе, людей, колективу, праці, Батьківщини тощо. Виховний захід як засіб розкриття потенційних обдарувань і сфер талантів учнів. Мета, завдання і структура виховного заходу.

Технологія організації і проведення виховного заходу. Етапи планування і проведення виховного заходу. Правила педагогічного спілкування під час проведення виховного заходу.

Вимоги до складання сценарію виховного заходу: мета, вид діяльності учнів, форма проведення, тривалість, місце проведення, матеріально-технічне забезпечення, особливості підготовки, структурний план. Хід проведення, література.

Ступінь підготовленості заходу. Забезпечення усвідомлення учнями необхідності та значущості даного виховного заходу. Організація участі дітей у підготовці заходу. Згуртованість і дисциплінованість у ході підготовки заходу. Вияв активності, самостійності, ініціативності учнів при підготовці до проведення заходу. Врахування індивідуальних особливостей та особистісних інтересів учнів підліткового віку.

Якість проведення заходу. Інноваційні і традиційні виховні заходи: проблеми і перспективи.

28. Розкрити механізм формування виховуючих відносин тренера і спортсмена у фізкультурно-спортивному закладі.

Загальні закономірності розвитку особистості учня підліткового віку: врахування в процесі навчально-виховної взаємодії. Особливості формування індивідуальної взаємодії тренера й учнів на ціннісно-гуманній основі.

Механізм формування виховуючих відносин у сучасній спортивній школі. Вплив гуманних і професійних рис особистості тренера на характер взаємодії з учнем. Система засобів виховного впливу тренера на учнів.

Виховні технології: індивідуально-гуманістичне діалогічне спілкування та високоморальна вчинкова діяльність.

Методи формування виховуючих відносин: методи формування відносин довіри; методи психолого-педагогічного впливу, корекції й стимулювання поведінки; методи психотерапевтичного впливу; методи моральної саморегуляції у відносинах.

Психологічно-комфортні виховуючі ситуації: емпатії, індивідуальної підтримки і взаємодопомоги, успіху, моральної вимоги.

29. Розкрити зміст технологій індивідуально-гуманістичного спілкування та високоморальної вчинкової діяльності в навчально-виховному процесі.

Технологія індивідуально-гуманістичного спілкування тренера й учнів у фізкультурно-спортивному закладі як модель ціннісно-змістовної комунікації.

Основні етапи індивідуально-гуманістичного спілкування тренера й учнів: перший міжособистісний комунікативний контакт на індивідуально-гуманістичній основі; виявлення інтересу до особистості іншого; діалогічне спілкування у змінних виховуючих ситуаціях; становлення «ми-переживання».

Алгоритм перебігу першого діалогічного міжособистісного контакту. Ефективні методи: метод поваги до дитячої особистості, метод фасцинації, метод емпатійного ставлення. Ефективні прийоми: виразне мовлення, точний жест, доречна пауза, гумор, незвична інтонація.

Засоби стимулювання індивідуально-гуманістичного спілкування тренера й учнів. Ключові запитання, на яких ґрунтується діалог між тренером і учнями. Значення «Я-висловлювань» вчителя для розуміння, сприйняття і відгуку на його внутрішній світ з боку учнів.

Комунікативні вміння тренера, необхідні для індивідуально-гуманістичного спілкування з учнями: володіння вчителем мовленнєвим впливом, передача інформації з позиції «Ми», управління емоційним станом під час розмови, власний приклад ціннісного ставлення у спілкуванні, педагогічна підтримка.

Технологія високоморальної вчинкової діяльності як модель ціннісно-змістовної взаємодії тренера й учнів. Вчинки Істини, Добра і Краси.

30. Охарактеризувати інноваційні і традиційні методи педагогічно-психотерапевтичного впливу в процесі формування виховуючих відносин.

Інноваційні і традиційні методи виховання в процесі формування виховуючих відносин. Характеристика методів формування довіри у відносинах (метод фасцинації, метод поваги, метод емпатійного ставлення).

Характеристика методів психолого-педагогічного впливу, корекції і стимулювання поведінки у відносинах (власний приклад тренера, звернення до почуттів, доброзичлива педагогічна вимогливість, метод переконування, метод педагогічної підтримки, педагогічний паліатив, вправлення, заохочування).

Характеристика методів психотерапевтичного впливу (навіювання, спонукування, концентрація на позитивному, переключення, позитивне підкріплення, санкціонування тощо). Методи моральної саморегуляції у відносинах (самозаохочення, самопереконування, самостимулювання, самоаналіз тощо).

31. Розкрити особливості створення психологічно комфортних виховуючих ситуацій в процесі виховуючої взаємодії у системі «тренер-спортсмен».

Педагогічна ситуація як процес створення умов, які забезпечують розвиток певних якостей і властивостей особистості. Мета розв'язання педагогічної ситуації. Психологічний комфорт у відносинах. Спілкування – основний механізм вирішення педагогічної ситуації.

Різновиди педагогічних ситуацій: ситуація емпатії, ситуація індивідуальної підтримки і взаємодопомоги, ситуація успіху, ситуація моральної вимоги.

Міра довіри як динамічна характеристика перебігу ситуації емпатії. Технологія індивідуальної підтримки. Алгоритм перебігу ситуації індивідуальної підтримки і взаємодопомоги у відносинах вчителя і учня.

Мета і результат створення ситуації успіху у навчально-виховному процесі. Педагогічна технологія «створення ситуації успіху» (за А. Белкіним). Чинники результативності перебігу ситуації успіху: особливості рефлексії суб'єктів взаємодії, динамізм особистості тренера, емоційна врівноваженість тренера.

Моральна саморегуляція як проблема розвитку особистості учня. Самоусвідомлення і самооцінка як моральний регулятор поведінки учня та його активності в спілкуванні й діяльності.

32. Обґрунтувати методику організації самовиховання спортсменів підліткового віку.

Загальні закономірності розвитку особистості спортсмена підліткового віку. Самовиховання та його характеристики. Структура та етапи процесу самовиховання. Правила створення програми саморозвитку. Самопізнання, самоспостереження, самооцінка, самоконтроль.

Етапи індивідуальної взаємодії тренера і учня: вступно-мотиваційний (підготовчий), творчо-дослідницький (діяльнісний), контрольнорегулюючий (аналітичний).

Зміст вступно-мотиваційного етапу: формування установки тренера на ціннісно-гуманні відносини з учнями; здійснення першого міжособистісного контакту на індивідуально-гуманістичній основі; створення індивідуальної

програми особистісного зростання кожного учня у відносинах із тренером. Орієнтовна програма «Особистісний розвиток учня в процесі формування виховуючих відносин з тренером». Програмні розділи: «Я і мій внутрішній світ», «Як ми сприймаємо один одного», «Культура відносин», «Уміння володіти собою».

Зміст творчо-дослідницького етапу: поглиблення процесів самопізнання і моральної саморегуляції учнів; розвиток на цій основі ціннісно-гуманного ставлення учнів до інших людей. Основні напрями діяльності тренера на цьому етапі: «Розвиток самопізнання спортсмена себе як особистості», «Становлення особистості спортсмена в світі людських відносин», «Формування ціннісно-гуманного ставлення спортсмена до іншої особистості». Прийоми самоаналізу і самокритики. Методи формування адекватної самооцінки.

Зміст контрольного-регулюючого етапу: аналіз якості спілкування, власної поведінкової діяльності й спілкування у відносинах з учнями підліткового віку; діагностику рівня особистісного зростання кожної дитини; виявлення проблем у ході формування виховуючи відносин; обґрунтування висновків для розвитку і закріплення цих відносин у подальшій взаємодії зі спортсменом та його родиною.

33. Охарактеризувати види і форми насильства у фізкультурно-спортивному закладі. Розкрити особливості підтримки позитивного соціально-психологічного клімату в спортивному колективі.

Насильство у фізкультурно-спортивному закладі як сплановані або спонтанні агресивні дії, що відбуваються на його території або в приміщеннях під час навчально-тренувальних занять, на шляху до чи з них, а також у ході заходів, які проводить заклад в іншому місці.

Суб'єкти та об'єкти насильства. Види насильства: психологічне, фізичне, економічне, сексуальне, гендерне, дискримінація, булінг, кібербулінг.

Чинники насильства: особистісні, сімейні, чинники середовища, ситуативні, соціальні. Учасники насильства: кривдники, потерпілі, свідки.

Підтримка позитивного соціально-психологічного клімату в спортивному колективі. Формулювання правил моральної поведінки у спортивному колективі, схвалення конструктивної поведінки спортсменів. Акцентування важливості й цінності культурного, національного і релігійного різноманіття життя людини, а також здібностей, умінь, смаків, уподобань, фізичних та інтелектуальних можливостей.

34. Обґрунтувати алгоритм діяльності тренера при виникненні ситуації булінгу та заходи з попередження його проявів.

Булінг як повторювані акти різних видів насильства і знущань з боку однієї особи або групи осіб щодо особи, яка не може себе захистити. Особливості булінгу у спортивному середовищі. Види булінгу: хейзинг, кібербулінг.

Стадії булінгу: утворення булінг-угруповання; посилення конфлікту, деструктивна поведінка; вигнання.

Алгоритм діяльності тренера при виникненні ситуації булінгу. негайне припинення насильницьких дій, агресивної поведінки кривдника. Заспокоєння дитини, яка зазнала насильства.

Документування випадку, розгляд його із залученням сторін, заступником, відповідальним за профілактику насильства, тренерами та психологами.

Проведення дисциплінарних заходів щодо працівників закладу, які допустили насильницькі дії. Проведення дисциплінарних заходів стосовно працівників закладу, які своєчасно не зреагували на тривожні сигнали або не припинили насильницькі дії, свідками яких вони стали або про які знали.

Застосування до учнів, які вчинили насильство, виховних та дисциплінарних заходів (бесіда, зауваження, догана, подальше спостереження і надання психологічної допомоги).

Забезпечення і надання всім учасникам конфліктної ситуації необхідної допомоги і підтримки, у тому числі із залученням служби медіації та примирення.

35. Обґрунтувати технології виховання спортсменів на основі національно-культурних традицій українського народу.

Науково-педагогічна сутність національно-культурних традицій українського народу. Провідні принципи конструювання технологій виховання молоді на національно-культурних традиціях українського народу.

Технологія відродження, збереження і розвитку традиційних особливостей української родини. Особливості змісту: морально-духовне оздоровлення родини, найважливіші сімейні цінності, національно-етнічне відродження в родині, гуманізація родинного життя (гармонія стосунків), виховання працьовитості, волі і характеру. Процесуальна характеристика: виявлення у повсякденній взаємодії з дитиною мудрої любові й вимогливої мудрості, специфічні методи традиційного родинного виховання, методи формування психологічно-комфортних відносин в родині, відносини дітей і батьків, індивідуально-гуманістичне спілкування, високоморальна вчинкова діяльність, створення виховуючих ситуацій.

Технологія особистісної компетентності з національно-культурних традицій українського народу. Особливості змісту: вивчення розмаїття національних традицій, знання особливостей національно-культурних традицій Полтавського регіону, усвідомлення ціннісного змісту загальнонаціональних і регіональних культурних традицій. Процесуальна характеристика.

Технологія етнічного самовираження особистості у практичній творчій діяльності. Особливості змісту. Етапи етнічної творчості: натхнення; підготовчий етап; реалізація творчого задуму; перевірка цінності творчого продукту. Принципи етнічного самовираження особистості у практичній творчій діяльності: самоактуалізації, індивідуальності, суб'єктності, вибору, творчості й успіху, довіри та підтримки. Реалізація у галузях народно-прикладного мистецтва.

Блок «Педагогіка»

36. Охарактеризувати поняття педагогіки як науки. Система педагогічних наук. Методи історико-педагогічних досліджень.

Предмет, об'єкт і основні категорії педагогіки. Педагогіка – наука про виховання людини (Ю. К. Бабанський, М. Д. Ярмаченко та ін.); про виховання, навчання й освіти (А. М. Алексюк та ін.). Предмет педагогіки школи – виховання як цілеспрямований, творчий процес формування суб'єкт-суб'єктних морально-естетичних відносин дорослих і дітей (А. М. Бойко). Об'єкт педагогіки – життєдіяльність дитини. Основні категорії педагогіки — виховання, навчання, освіта, самовиховання, самоосвіта, перевиховання, розвиток, формування. Зв'язок педагогіки з історією матеріальної й духовної культури, її зумовленість соціально-історичними обставинами. Основні підходи до проблеми виникнення виховання. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Теорія та історія педагогіки (загальна педагогіка, історія педагогіки, педагогіка школи, дошкільна педагогіка, порівняльна педагогіка, основи педагогічної майстерності, професійна педагогіка, педагогіка вищої школи). Методика викладання (за галузями наук). Загальна характеристика методів педагогічних та історико-педагогічних досліджень. Види класифікацій.

37. Охарактеризувати дидактику як розділ педагогіки, предмет, функції, основні категорії та етапи історичного розвитку. Завдання дидактики в сучасних умовах реформування освітньої галузі.

Предмет і об'єкт дидактики в освітній галузі. Дидактика як галузь педагогічної науки, що вивчає навчання разом із змістом освіти. Предмет і функції (теоретична, практична, прогностична, освітня, виховна, розвивальна) дидактики. Загальна дидактика. Окремі дидактики або фахові методики. Категорії дидактики: принципи навчання; процес навчання; зміст освіти; методи навчання; форми організації навчання. Історичний розвиток і сучасний стан дидактики. Виникнення дидактики, основні періоди її розвитку і становлення як науки.

38. Дати визначення понять «методів», «прийомів» і «засобів» навчання. Проблема класифікації методів навчання, їх характеристика. Розвиток методів навчання в сучасних умовах.

Поняття „методи навчання” та історія їх розвитку. Метод навчання як спосіб взаємодії, спрямований на вирішення завдань освіти (А.М. Бойко). Сутність методу навчання за А.С. Макаренком, Ю.К. Бабанським, Г.І. Щукіною, В.І. Лозовою. Методи навчання як багатоякісне і багатовимірне педагогічне явище. Прийоми навчання як елементи певного методу чи групи методів. Поняття „засоби навчання” у вузькому й широкому розумінні. Методи спортивного тренування (загально-педагогічні, специфічні, додаткові, що спеціально розроблені до запитів спортивної практики). Внесок вітчизняних і зарубіжних учених у розробку проблеми методів навчання. Класифікація методів навчання.

39. Обґрунтувати процес навчання як основний механізм формування особистості. Основні суперечності процесу навчання. Особливості навчального процесу у фізкультурно-спортивних закладах.

Поняття про процес навчання. Навчання як спеціально організована взаємодія вчителя і учня, тренера і спортсмена. Суб'єкт-суб'єктний характер

діяльності і спілкування. Результат навчання – знання, уміння та навички учнів. Історичний розвиток та сучасний стан процесу навчання. Диференціація та інтеграція навчання в сучасній школі. Особистісно орієнтоване навчання і виховання. Методолого-теоретичні основи процесу пізнання, його діалектика та рушійні сили. Закономірності та структура процесу навчання. Нові методологічні підходи до формування моделі національної освіти. Розвиток дидактичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі засвоєння знань.

40.Визначити поняття про виховання, його закономірності, принципи, суперечності та специфіка в сучасних умовах.

Виховання як спеціально організований процес цілеспрямованого формування особистості в умовах певної виховної системи, що зумовлена соціально-економічним розвитком суспільства, змінами в царині суспільних відносин, духовного простору суспільства, його культурологічної моделі.

41.Проаналізувати історико-теоретичні основи фізичного виховання. Вплив фізичного виховання на гармонійний розвиток особистості. Формування здорового способу життя.

Теорія і методика фізичного виховання як наукова та навчальна дисципліна, що формує систему фундаментальних знань, визначає професійну діяльність педагога в галузі фізичної культури і спорту. Фізична культура – частина загальної культури, сукупність матеріальних та духовних цінностей суспільства, які створюються та використовуються ним для фізичної досконалості людини. Вона історично зумовлена і змінюється на кожному новому етапі розвитку суспільства. Фізичне виховання – організований педагогічний процес, спрямований на морфологічне і функціональне удосконалення організму людини, формування і поліпшення її основних життєво важливих рухових вмінь, навичок і пов'язаних з ними знань. Фізичне виховання як суспільне явище.

42.Обґрунтувати виховання як особистісно-соціальний феномен. Самовиховання особистості.

Виховання у сім'ї, у школі, у позашкільній діяльності. Поняття „формування”, „соціалізація”, „розвиток”. Виховання як спеціально організований, цілеспрямований, творчий процес формування педагогічно доцільних, суб'єкт-суб'єктних, морально-естетичних виховуючих відносин для всебічного і гармонічного розвитку особистості кожного учня (А.М. Бойко). Закономірності організованого виховного процесу.

43.Визначити загальні методи, прийоми і засоби виховання в їх історичному розвитку. Вибір методів виховання.

Поняття про методи, прийоми, засоби виховання. Метод як спосіб пізнавальної і практичної діяльності, система дій з метою виховання особистості. Функції методів виховання, їх специфіка. Прийом виховання як деталь методу. Прийоми задоволення радості дітей у досвіді А. С. Макаренка. Класифікація прийомів виховання за рівнями взаємодії педагогів і учень (А. М. Бойко). Засоби

виховання у широкому і вузькому значенні поняття. Матеріальні засоби виховання. Праця, слово вчителя, педагогічно доцільні діяльність, спілкування, відносини як засоби виховання.

Історія розвитку методів виховання. Фактори, що визначають вибір вихователем методів виховання.

44. Охарактеризувати андрагогіку в системі педагогічних наук: предмет, об'єкт та основні завдання.

Освіта як мета розвитку людини і як найвища цінність її життєтворчості. Модель дорослої людини в контексті антропології. Андрагогічний і контекстний підходи в моделі освітнього процесу дорослих. Методологічні принципи системи освіти дорослих. Місце і роль андрагогіки в системі педагогічних наук. Сутність андрагогічного підходу в системі освіти. Соціально-економічні передумови виникнення андрагогіки. Розширення функцій освіти. Зв'язок знань з формулюванням і реалізацією цілей освіти дорослих. Предмет андрагогіки. Об'єкт андрагогіки. Основні завдання андрагогіки. Психолого-педагогічні засади освіти дорослих. Основні принципи педагогіки. Специфіка змісту освіти дорослих людей

45. Охарактеризувати внесок Г. С. Сковороди в розвиток вітчизняної педагогічної думки.

Проблеми розвитку і самовиховання особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди. Гармонійна єдність розуму, серця і волі як мета виховання. Дидактичні погляди Г. Сковороди. Г. Сковорода про роль літератури в шкільному навчанні. Ідея трудового виховання в творчості Г. Сковороди. Г. Сковорода про „сродну” працю як джерело щастя людини.

46. Розкрити значення педагогічної спадщини К. Д. Ушинського для сучасної теорії і практики виховання.

К. Д. Ушинський – корифей вітчизняної і світової педагогіки.

Ідея народності виховання – центральна ідея педагогічної системи К. Д. Ушинського. Обґрунтування К. Д. Ушинським пріоритетного значення морального виховання у педагогічній діяльності вчителя. Визначення мети і засобів морального виховання.

Внесок у розвиток дидактики. Навчання рідною мовою як провідна ідея дидактичних поглядів К. Д. Ушинського.

47. Розкрити зміст, структуру та особливості української етнопедагогіки. Охарактеризувати методи національного виховання.

Відбиття досвіду української народної педагогіки у фольклорі, стародавніх писемних пам'ятках, досвіді братських і січових (козацьких) шкіл, творчості видатних письменників і педагогів, практиці сучасної школи та сім'ї. Виховні ідеали українців в історичному розвитку. Дидактична література, що ґрунтувалася на народній педагогіці. Наукове осмислення народної педагогіки

О.В. Духновичем у праці «Народна педагогія в пользу училищ і вчителів сельских» (1857 р.).

Українська етнопедагогіка на сучасному етапі розбудови національної системи освіти. Поняття «народознавство», «національна система виховання», «національна школа». Народна педагогіка як сучасний ефективний засіб формування національної свідомості учнів, гуманізації та демократизації виховного процесу школи. Виховання патріота незалежної України – основна мета народної педагогіки сьогодні. Внесок українського народу в світову педагогічну культуру.

Особливості структури української етнопедагогіки. Основні принципи народного виховання. Засоби української етнопедагогіки. Методи народного виховання, їх класифікація.

48. Проаналізувати поняття про процес навчання, його історичний розвиток. Охарактеризувати основні види навчання.

Методолого-теоретичні основи процесу пізнання, його діалектика та рушійні сили. Закономірності та структура процесу навчання. Нові методологічні підходи до формування моделі національної освіти. Розвиток дидактичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі засвоєння знань, умінь і навичок. Компоненти процесу навчання. Специфіка проектування і здійснення процесу навчання.

Історичний розвиток та сучасний стан процесу навчання.

Види навчання: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемно-пошукове, розвивальне, програмоване, диференційоване, комп'ютерне, модульне, особистісно-орієнтоване.

Електронне (дистанційне, мережеве, віртуальне, мультимедійне, мобільне) навчання. Етапи розвитку електронного навчання. Характерні риси і принципи побудови електронного навчання. Елементи системи електронного навчання.

49. Визначити структурні компоненти навчального процесу. Ланки процесу засвоєння знань.

Специфіка навчально-пізнавальної діяльності.

Цільовий компонент. Реалізація трьох основних груп цілей при проведенні заняття. Безпосередньо-спонукальні, перспективно-спонукальні та інтелектуально-спонукальні мотиви.

Змістовий компонент як складник, що визначається навчальним планом, державними навчальними програмами.

Операційно-діяльнісний компонент як відображення процесуальної сутності навчання. Реалізація за допомогою методів, засобів і форм організації навчального процесу. Оволодіння навчальним матеріалом як процес здійснення повного циклу навчально-пізнавальних дій.

Контрольно-регулюючий компонент. як складник, що передбачає одночасний контроль педагога за розв'язанням визначених завдань навчання і самоконтроль учнів за правильністю виконання навчальних операцій.

Оцінювально-результативний компонент як складник, що передбачає оцінку педагогами, самооцінку учнями досягнутих в процесі навчання результатів, встановлення їх відповідності з навчально-виховними завданнями, виявлення

причин відхилень, проектування нових завдань з метою усунення виявлених прогалин і знаннях і вміннях.

Ланки процесу засвоєння знань: сприймання, розуміння, осмислення, узагальнення, запам'ятовування, закріплення, використання на практиці.

50. Охарактеризувати методи навчання на основі цілісного підходу до навчального процесу (Ю. Бабанський).

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Словесні: усного викладу, наочні, практичні. Методи усного викладу: розповідь (художня, науково-популярна, розповідь-опис), бесіда (евристична, репродуктивна, вступна, поточна, підсумкова), інструктаж (вступний, поточний, підсумковий), семінар, пояснення, лекція. Наочні методи навчання: ілюстрація, демонстрація, спостереження. Практичні методи навчання: вправи (письмові, підготовчі, пробні, тренувальні, творчі, контрольні, усні, практичні, графічні, технічні), лабораторна робота, практична робота, навчально-виробнича праця.

Методи стимулювання та мотивації навчання. Пізнавальні ігри. Навчальні дискусії. Аналіз проблемних ситуацій. Створення ситуацій успіху, обов'язку і відповідальності у навчанні. Заохочення і засудження.

Методи контролю та самоконтролю у навчанні. Методи усного контролю. Методи письмового контролю. Методи лабораторно-практичного контролю. Методи комп'ютерного контролю. Методи самоконтролю.

51. Розкрити сутність, загальну характеристику та технологічне забезпечення особистісно зорієнтованого навчання.

Особистісно зорієнтоване навчання як процес вирішення ключових проблем гуманізації освіти: розвитку в учнів стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самостійно вчитися; подолання труднощів, викликаних генетично та соціально обумовленими відмінностями в рівні розвитку дітей; формування основ базової культури особистості.

Мета особистісно зорієнтованого навчання (І. Бех, А. Бойко, І. Якиманська). Суб'єктний досвід учня. Головні завдання особистісно орієнтованого навчання.

Основні ознаки особистісно зорієнтованого навчання: стимулювання розвитку, саморозвитку і відповідальності учнів; зосередження на потребах дитини; гуманізація навчального спілкування; співпраця, співтворчість; переважання навчального діалогу; турбота про фізичне й емоційне здоров'я учасників освітнього процесу; пристосування методики до можливостей учнів.

Найважливіші умови індивідуально-особистісного розвитку учнів. Особистісно зорієнтований підхід. Особистісно зорієнтована ситуація.

Технології забезпечення особистісно зорієнтованого навчання: технологія співробітництва; технологія стимулювання пізнавальної активності учнів; технологія перспективно-випереджувального навчання.

52. Розкрити сутність процесу виховання, його внутрішні та зовнішні суперечності.

Виховання як спеціально організований процес цілеспрямованого формування особистості в умовах певної виховної системи, що зумовлена соціально-економічним розвитком суспільства, змінами в царині суспільних

відносин, духовного простору суспільства, його культурологічної моделі. Виховання у сім'ї, у школі, у позашкільній діяльності.

Поняття «формування», «соціалізація», «розвиток». Визначення поняття «виховання» (А. Алексюка, О. Киричука, О. Савченко, М. Ярмаченка та інших педагогів). Виховання як спеціально організований, цілеспрямований, творчий процес формування педагогічно доцільних, суб'єкт-суб'єктних, морально-естетичних виховуючих відносин для всебічного і гармонічного розвитку особистості кожного учня (А. Бойко). Самовиховання, його структура.

Закономірності організованого виховного процесу. Системи принципів виховання. Суперечності як рушійна сила виховного процесу: соціально-педагогічні; власне педагогічні; суперечності зовнішнього характеру.

53. Проаналізувати загальні поняття про дитячий колектив, його ознаки, структуру та стадії розвитку. Охарактеризувати основні фактори формування дитячого колективу.

Проблема виховання особистості в колективі в історії вітчизняної педагогіки. Індивідуальний і колективістський підходи до виховання школярів. К. Ушинський про колектив як засіб формування моралі дітей, розвитку їхніх суспільних почуттів. Основоположники вчення про колектив – В.М. Сорока-Росинський та А.С. Макаренко.

Специфіка виховних колективів А. Макаренка; обґрунтування авторської гуманної методики виховання дітей у колективі й через колектив. В.О. Сухомлинський про дитячий колектив. «Парна педагогіка» В. Сухомлинського як засіб індивідуального впливу на дитину.

Основні положення теорії дитячого колективу. Поняття «колектив», основні визначення цього терміну. Колектив як група людей (дітей або дорослих), яка є частиною суспільства, об'єднана загальною метою і спільною діяльністю. Ознаки колективу за А. Макаренка. А. Макаренко про структуру колективу. Принципи виховання особистості в колективі.

Динаміка розвитку колективу. А. Макаренко про «закон руху» колективу, етапи (стадії) його розвитку. Фактори формування колективу. Форми і методи педагогічної дії з формування позитивного ставлення до колективу. Встановлення, зміцнення і примноження традицій як фактор зміцнення колективу. Формування різновікових дитячих колективів. Інтегровані характеристики виховання особистості в колективі. Гуманістичний стиль відносин; відповідальна залежність; розвиток самоврядування та ініціативи; мажор; активність; тон і стиль відносин у колективі А. Макаренка.

54. Обґрунтувати системно-ціннісний підхід до визначення змісту виховного процесу. Розкрити сутність наукового світогляду, його структурні компоненти та рівні розвитку.

Зміст виховання як система наукових, духовних і професійних знань, умінь і навичок, правил поведінки, оволодіння якими забезпечує формування гармонійно розвиненої, суспільно-активної особистості. Природа цінностей виховання. Виховання є процесом введення дитини в систему цінностей. Опредмечення цінностей. Кодекс цінностей за О. Вишневським.

Світогляд як специфічна форма свідомості людини. Структурні компоненти світогляду. Риси наукового світогляду. Основні типи світогляду та його функції. Суспільно важливі функції світогляду.

Вікові можливості процесу формування світогляду особистості школярів. Формування світогляду як процес і результат взаємодії об'єктивних умов життєдіяльності особистості; цілеспрямованого впливу дії соціальних інститутів, виховання. Роль самовиховання у формуванні світогляду.

Етапи формування світогляду. Специфіка формування світогляду в підлітковому віці. Юнацький вік як етап теоретичного пізнання світу, пізнавального ставлення до дійсності, вироблення загальної цілісної картини світу в процесі спілкування із старшими і ровесниками. Компоненти світогляду.

Педагогічні умови ефективності формування наукового світогляду школярів. Основні шляхи формування наукового світогляду. Критерії сформованості світогляду особистості.

55. Теоретичні основи духовно-морального виховання і самовиховання.

Історико-педагогічні аспекти проблеми духовно-морального виховання учнівської молоді в Україні.

Історико-педагогічні аспекти проблеми духовно-морального виховання підростаючого покоління. Теоретичні основи морального виховання і самовиховання. Пріоритетні напрями удосконалення морального виховання в сучасному суспільстві.

Поняття «мораль», «моральне виховання», «моральна культура особистості». Поведінка як сукупність учинків, які виявляють моральні якості людини. Взаємообумовленість моральної свідомості і моральної поведінки. Етапи формування моральної поведінки дитини. Ідеал особистості; види і форми морального ідеалу. Історичний характер ідеалу.

Виховання засобами християнської моралі. Ключові поняття християнських морально-етичних цінностей. Ідеал християнського виховання у теорії і досвіді християнської педагогіки. Засоби превентивної системи виховання.

Виховання на засадах народознавчого підходу, народної педагогіки, української культури. Провідні принципи національного морального виховання. Українські народні традиції і звичаї за О. Вишневським, М. Стельмаховичем; їх значення у моральному вихованні особистості.

Блок «Психологія»

56. Розкрити предмет, завдання, методи психології.

Предмет, об'єкт і основні завдання психології. Принципи психології. Напрями, школи та концепції в психологічній науці. Етапи розвитку психології як науки. Значення психологічних знань в практичній діяльності тренера.

Методи психології. Загальнонаукові методи: теоретичний аналіз і синтез; порівняння і класифікація; систематизація, узагальнення і типологізація;

абстрагування і конкретизація; моделювання. Загальнопсихологічні методи: порівняльний, лонгітюдний, метод поперечних зрізів, комплексний, інтерпретаційні (генетичний, структурний, метод шкалування), емпіричні (спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, метод експертних оцінок, експеримент).

57. Охарактеризувати особливості вікової психології: зміст, предмет і основні завдання.

Система категорій у віковій та педагогічній психології. Психічний розвиток як особливий вид розвитку. Основні форми та сфери психічного розвитку.

Закономірності психічного розвитку. Поняття про норму психічного розвитку. Кризові, сенситивні та літичні періоди психічного розвитку.

Класифікація методів дослідження у віковій психології за О.Б. Орловим (описові, діагностичні, експериментальні та формуючі).

58. Проаналізувати особливості розвитку психіки та свідомості.

Поняття про психіку та її функції. Рефлекторна природа психіки. Психіка та свідомість. Розвиток психіки і свідомості в еволюції тварин і становлення людини.

Поняття психічної реальності (за В.О. Ганзенем). Основні форми прояву психіки людини та їх взаємозв'язок. Відмінність психіки тварин і людини.

Психіка і мозок. Психіка і свідомість. Свідомість та її структура. Свідоме й несвідоме в психічній діяльності людини. Поняття про несвідоме. Теорії, які пояснюють природу людської психіки.

59. Розкрити поняття «особистість» та особливості формування особистості людини.

Загальне поняття про особистість. Психологічні теорії особистості. Структура особистості. Біологічне та соціальне в особистості. Співвідношення понять «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».

Активність особистості та її джерела. Спрямованість особистості та її компоненти. Основні фактори та умови формування особистості.

60. Розкрити зміст поняття «спілкування».

Поняття про спілкування. Структура спілкування та його компоненти (за Г.М. Андрєєвою). Функції спілкування (за Б. Ф. Ломовим).

Класифікація видів спілкування, їх характеристика. Засоби спілкування. Механізми міжособистісного сприймання. Значення спілкування в професійній діяльності тренера.

61. Охарактеризувати види уваги та визначити способи її активізації в навчальному процесі.

Поняття про увагу. Основні характеристики уваги. Фізіологічні механізми уваги та орієнтовний рефлекс.

Основні види уваги. Характеристика властивостей уваги. Розвиток уваги.

Основні етапи розвитку уваги дитини. Визначальні фактори розвитку уваги за Л.С. Виготським.

62. Розкрити зміст поняття «здібності» та обґрунтувати можливості їх урахування в навчальному процесі.

Загальна характеристика здібностей людини. Класифікація здібностей.

Характеристика загальних здібностей. Рівні розвитку здібностей та індивідуальні відмінності. Співвідношення загальних і спеціальних здібностей.

Обдарованість. Компенсація здібностей. Майстерність і талант. Геніальність.

Близнюковий метод у дослідженні здібностей.

Розвиток здібностей у навчальному процесі. Основні етапи розвитку здібностей. Роль гри у формуванні здібностей.

63. Проаналізувати види пам'яті. Пояснити особливості розвитку довільної пам'яті учнівської молоді.

Визначення і загальна характеристика пам'яті. Основні механізми пам'яті. Основні види пам'яті. Класифікація окремих видів пам'яті. Основні види запам'ятовування. Особливості розвитку пам'яті в шкільні роки.

64. Розкрити значення мислення та уяви в навчальному процесі.

Природа і основні характеристики мислення. Значення мислення. Види мислення. Рішення складних розумових завдань і творче мислення. Розвиток мислення в навчальному процесі.

Загальна характеристика уяви і її роль у психічній діяльності. Уява як процес перетворення уявлень. Механізми процесу уяви. Роль уяви в житті людини. Зв'язок уяви з регуляцією органічних процесів і рухів. Види уяви. Механізми переробки уявлень в уявні образи.

65. Охарактеризувати емоційно-вольову сферу особистості. Пояснити особливості виховання та самовиховання волі.

Загальна характеристика та види емоцій. Співвідношення понять «емоції» і «почуття». Основні характеристики емоцій. Основні види емоцій. Класифікація емоцій. Фізіологічні основи та психологічні теорії емоцій. Розвиток емоцій і їх значення в життєдіяльності людини. Роль дорослих у формуванні емоцій і емоційних станів у дітей.

Загальна характеристика вольових дій. Характеристики вольових дій. Зв'язок волі і почуттів. Основні етапи та закономірності формування вольових дій у дитини. Роль свідомої дисципліни у формуванні волі.

66. Розкрити сутність поняття «темперамент» та обґрунтуйте необхідність його урахування в навчально-виховній роботі з учнівською молоддю.

Поняття про темперамент. Основні типи темпераменту, їх психологічна характеристика та особливості діяльності особистості.

Особливості співвідношення темпераменту і успішності діяльності людини. Врахування особливостей темпераментів у навчально-виховній роботі.

67. Розкрити сутність поняття «характер» та обґрунтуйте необхідність його урахування в навчально-виховній роботі з підростаючим поколінням.

Поняття про характер. Структура характеру. Класифікація рис характеру.

Умови формування і методи вивчення характеру.

Особливості формування характеру у дитячому віці. Сенситивний період для формування характеру. Трансформація характеру протягом життя.

Самовиховання. Роль праці у формуванні характеру.

68. Визначити основні етапи формування мотиваційної сфери у дітей і підлітків.

Основні характеристики мотиваційної сфери людини. Роль гри у формуванні мотиваційної сфери. Мотивація досягнення і уникнення. Особливості прояву мотивів афіліації і влади.

Агресія і мотив агресивності. Типи агресивних дій за А. Бандурою. Тенденції до агресії і тенденції до подолання агресії.

69. Проаналізувати психічний розвиток дитини дошкільного віку.

Характеристика провідного виду діяльності в дошкільному віці.

Основні види ігор та їх специфіка. Значення гри для психічного розвитку дитини.

Інші види діяльності дошкільника: образотворча діяльність, елементарна праця і учіння. Їх роль у розвитку психічних процесів і особистості дитини.

Специфіка розвитку пізнавальної сфери дошкільника. Перехід від зовнішніх дій до внутрішніх, розумових.

Розвиток особистості дошкільника. Психологічна готовність дитини до школи. Криза семи років: її сутність і особливості.

70. Проаналізувати психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку.

Загальна характеристика розвитку дитини молодшого шкільного віку. Соціальна ситуація розвитку дитини молодшого шкільного віку. Проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин.

Навчальна діяльність як провідна діяльність в молодшому шкільному віці. Особливості пізнавальної сфери в молодшому шкільному віці. Розвиток особистості в молодшому шкільному віці. Основні новоутворення молодшого школяра. Роль вчителя у становленні самооцінки молодшого школяра.

71. Проаналізувати психічний розвиток дітей підліткового віку.

Дискусійні проблеми психології отроцтва. Питання про тривалість і хронологічні межі підліткового віку. Проблема критичного характеру підліткового віку. Природа кризи розвитку в підлітковому віці. Анатомо-фізіологічна перебудова організму і її вплив на процес розвитку. Формування нового образу фізичного «Я».

72. Проаналізувати психічний розвиток учнів юнацького віку.

Загальна соціально-психологічна характеристика юнацького віку. Самовизначення як базовий психологічний процес в ранній юності.

Навчально-професійна діяльність як провідний вид діяльності у ранній юності. Когнітивний розвиток в юності. Початок реалізації серйозних життєвих планів, вибір професії, пошук свого місця в житті. Розуміння необхідності навчання. Готовність і фактична здатність до різних видів навчання. Оригінальність мислення. Підвищена інтелектуальна активність.

Психологічні проблеми пізньої юності. Підсумки віку (психологічні новоутворення). Проблема особистісного розвитку в юності.

73. Охарактеризувати психологічні основи професійної діяльності тренера.

Психологічний аналіз професійної компетентності педагога. Поняття «професійна компетентність педагога». Педагогічні функції тренера. Специфіка і структура педагогічної діяльності. Складові структури педагогічної діяльності. Рівні педагогічних здібностей. Система педагогічних здібностей. Педагогічна рефлексія. Педагогічна спостережливість.

74. Здійснити психологічний аналіз педагогічного спілкування.

Психологічні механізми педагогічної взаємодії. Функції, компоненти і рівні педагогічного спілкування. Порівняльний аналіз ефективних і неефективних прийомів заохочування.

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія в педагогічній діяльності. Фактори, які чинять вплив на активність тренера в проблемних педагогічних ситуаціях. Рівні прояву продуктивності в педагогічній взаємодії.

Професійна самосвідомість (Я-концепція) тренера як діяльність, спосіб поведінки, система дій, спрямованих на себе і на взаємодію з учнями.

75. Розкрити сутність поняття «стресостійкість» як значущої риси особистості тренера.

Професійна відповідність (придатність) тренера. Основні психологічні характеристики професійної відповідності (придатності) педагога: схильність (придатність), готовність і включеність.

Психогігієна, її значення в процесі навчання і виховання. суть психогігієнічної спрямованості навчально-виховного процесу, за С.І. Болтівцем. Процес формування психогігієнічної позиції педагога.

Блок «Психологія спорту»

76. Назвати та обґрунтувати види авторитету спортивного тренера.

Дати визначення поняттю «авторитет» та «псевдоавторитет». Охарактеризувати авторитет професіонала, віку, посади (статус тренера), етичний авторитет (авторитет тренера як особистості), авторитет дружби, поступливості, придушення, чванливості, резонерства, педантизму. Пояснити, які види авторитету є найбільш важливими.

77. Пояснити вікові психологічні особливості особистості спортсмена.

У психології до характерологічних особливостей учня відносять: індивідуально-типологічні передумови, здібності, особливості інтелектуальної діяльності, когнітивного стилю, рівень самооцінки, особливості виконання своїх обов'язків (планування тренувальної діяльності, точність, акуратність тощо). Пояснити закономірності і психічні новоутворення дітей 6 - 11 років, 10-15 років, 16-18 років.

78. Обґрунтувати зміст поняття «воля» та його компоненти.

Воля – це управління своїми діями і вчинками. Під вольовим зусиллям розуміють свідомо здійснюване зусилля над собою, яке є поштовхом до якої-небудь дії. Основними компонентами волі є спрямованість вольових зусиль, тривалість вольових зусиль, інтенсивність вольових зусиль визначається силою мотиву до дії, енергетикою активності і етичними якостями. Характеристика вольових зусиль по тривалості і інтенсивності складає основу поняття «сила волі». Сила волі – це здатність людини довільно регулювати власну активність.

79. Пояснити роль мотивації у спортивній діяльності.

Дати визначення поняттю «мотив». До загальних мотивів відносять бажання займатися спортом взагалі, тобто коли дитині байдуже, яким саме видом спорту вона займається. До конкретних мотивів відносяться бажання займатися конкретним видом спорту для досягнення певних результатів. Пояснити, чому важливо формувати у спортсменів мотиви до занять.

80. Обґрунтувати особливості самосвідомості дитини у виборі виду спорту.

Дати визначення поняттю «самосвідомість» та «самооцінка». Самооцінка виконує низку функцій: оцінюючу («чого я вартий?»); прогностичну («що я можу?»); регулятивну («що я повинен робити, як поводитися?»). Стадії формування самооцінки: власне формування самооцінки; стабілізація або корекція самооцінки. Види самооцінки : адекватна і неадекватна (завищена або занижена).

81. Назвати та охарактеризувати основні психологічні принципи відбору в спорті.

Основу спорту складають такі компоненти: відбір, тренування, змагання. Необхідність відбору обумовлена тим, що: період активного спортивного життя незначний (у середньому 5-10 років); індивідуальні особливості психіки (психічні функції, психомоторика). Основні принципи психологічного відбору в спорті: принцип системності, наукової обґрунтованості, комплексності, пролонгованого динамічного відбору, педагогічної цінності, адаптивності критеріїв відбору, гуманізму, актуальності, практичної корисності.

82. Пояснити етапи психологічного відбору та орієнтації в спорті.

Дати визначення поняттям «відбір в спорті», «орієнтація». У систему психологічного відбору в спорті входять чотири етапи: формування цільових ознак, вибір прогностичних ознак, побудова моделі відбору, практика спортивного відбору. Результати оцінки придатності до спортивної діяльності в певному виді спорту розподіляють на три групи: 1) абсолютно придатні; 2) умовно придатні; 3) непридатні. Пояснити наявність проміжної групи. Обґрунтувати, чому граничні пороги визначаються виходячи з вимог відбору та орієнтації: відсів малоперспективних або вибір обдарованих спортсменів.

83. Здійснити порівняльний аналіз типових та індивідуальних особливостей особистості спортсмена.

Особливості людини діляться на дві групи: типові (притаманні групі суб'єктів) та індивідуальні (властиві тільки одному суб'єкту). Види міжгрупових відмінностей мають в три основні рівні: нейродинамічний, темпераментний і характерологічний. Властивості темпераменту (реактивність, сензитивність, активність, пластичність, екстравертованість, інтравертованість, емоційна збудливість). Дати визначення поняттю «характер». Розрізняють п'ять груп, що охоплюють різні риси характеру (що відображає поведінку людини по відношенню до суспільства до інших людей; що характеризує відношення до діяльності; що відображає відношення до речей; що відображає відношення до самого себе; що відображає відношення до навколишнього світу, до соціальних явищ і подій). Талант як ознака індивідуальності спортсмена.

84. Пояснити значення уваги і пам'яті в технічній підготовці спортсмена.

Увага в технічній підготовці спортсмена виконує організуючу, координуючу, контролюючу, регулюючу і стимулюючу функції. Відзначити особливості уваги: зосередження; перемикання; стійкість уваги. Основу рухової пам'яті складають м'язово-рухові заучування рухів і логічно обґрунтовані компоненти рухів, характерні для даного виду технічного прийому, просторові і часові відносини, а також взаємопов'язаність окремих елементів руху.

85. Пояснити роль уявлень в управлінні рухами.

Пояснити важливість створення правильного уявлення про дію, що

вивчається. Функції уявлення: програмуюча, регулююча, тренуюча функція. Пояснити зміст поняття «ідеомоторне тренування» та його принципи (чим яскравіше уявлення, тим точніше виражений ефект; ефект зростає, якщо уявлення супроводжується «промовлянням» процесу виконання дії; ефект стане особливе яскравим, якщо спортсмен опанував просторовими ознаками рухів; тренувальний ефект може бути негативним, якщо уявлення помилкове).

86. Обґрунтувати типи психологічних реакцій в спорті. Пояснити, в яких видах спорту превалюють прості, а в яких складні типи реакцій.

Дати визначення поняттю «реакція». Чому від реакції залежить успіх спортивної боротьби. Структура реакції: сприйняття сигналу (попередній період); усвідомлення сигналу (основний період, латентний); дія у відповідь (виконавчий період). Прості реакції характеризуються одним сигналом і однією відомою, у відповідь дією. Складні реакції визначаються двома і більш сигналами, однією або декількома у відповідь діями.

87. Обґрунтувати види психологічної підготовки спортсмена до змагань.

Типи психологічної підготовки спортсменів до змагань: загальна і спеціальна. Загальна психологічна підготовка пов'язана з виховної роботою спортсменів. Психологічна готовність спортсмена до змагань визначається наступними характеристиками: спокоєм, упевненістю в собі, бойовим духом спортсмена. Основне завдання спеціальної психологічної підготовки спортсмена до конкретного змагання – створення стану психічної готовності до виступу.

88. Охарактеризувати методи виховання і самовиховання в структурі психологічної підготовки спортсменів до змагань.

У структурі психологічної підготовки спортсменів до змагань виокремлюють такі методи виховання і самовиховання як: лекції і бесіди, бесіди з іншими людьми при спортсменах, гетеротренінг (сеанс навчання аутогенному тренуванню), навіювальний відпочинок, навіювальний сон (гіпноз), аутотренінг, роздуми і міркування. Друга група прийомів саморегуляції визначається відображенням свого фізичного «Я» й передбачає певні спеціальні вправи: контроль і регуляція тону м'язів, контроль і регуляція м'язової системи спортсменів, контроль і регуляція темпу рухів і мови, спеціальні дихальні вправи, розрядка тощо. Способи психологічної підготовки спортсменів до змагань: контрольні заходи, товариські зустрічі, психофізичні вправи.

89. Охарактеризувати особливості прояву стресу у спортивній діяльності.

Дати визначення поняттю «стрес» та «дистрес». Біологічні прояви стресу. Види труднощів, що викликають стрес: труднощі у виборі оптимальних рішень, відповідно до реальних умов діяльності; труднощі в реалізації ухвалених рішень. Пояснити позитивні і негативні впливи стресу на психіку спортсмена. Заходи попередження негативних проявів стресу.

90. Дати характеристику передстартовим та післястартовим психічним станам спортсменів.

Різновиди передстартових станів: бойової готовності (вчасна мобілізація властивостей психіки), стартової лихоманки (стан, що характеризується сильним хвилюванням, частковою дезорганізацією поведінки, безпричинним пожвавленням, швидкою зміною емоційних станів, нестійкістю уваги, незібраністю, помилками, які зумовлені послабленням процесів пам'яті) та стартової апатії (обумовлена протіканням нервових процесів, які протилежні тим, котрі викликають стартову лихоманку: гальмівні процеси в нервовій системі посилюються, частіше під впливом сильної втоми або перетренування). Післязмагальні психічні стани значною мірою залежать від результату змагання.

9. Джерела інформації з підготовки до атестаційного екзамену

Блок «Педагогічна майстерність»

1. Методичні рекомендації до практичних занять з основ педагогічної майстерності: для студентів усіх спеціальностей / за ред. М.В. Гриньової. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2020. 143 с.
2. Педагогічна майстерність: підруч. / за ред. І.А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 450 с.
3. Педагогічна майстерність: хрестом. / за ред. І.А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 462 с.
4. Словник термінів з курсу «Основи педагогічної майстерності»: для студентів усіх спеціальностей / за ред. М.В. Гриньової. Полтава : Астроя, 2020. 82 с.

Блок «Методика виховної роботи»

1. Андрощук І. В. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2014. 320 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручн. 3-тє вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
3. Дрозд О. В. Методика виховної роботи в ситуаціях шкільного життя: навч.-метод. посіб. Миколаїв: СПД Румянцева Г.В., 2021. 112 с.
4. Скорбун І., Слободян Т. Попередження насильства в закладах освіти: метод. посібник для пед. прац. Київ: Здоров'я жінки і планування сім'ї, 2020. 103 с.
5. Соціально-педагогічна діяльність у дитячих оздоровчих таборах: навч.-метод. посіб. для студентів-організаторів літнього відпочинку дітей і молоді / за заг. ред. С. Я. Харченка. Луганськ: Альма-матер, 2018. 284 с.
6. Стельмах Н. В. Теорія та методика виховання дітей. Миколаїв: Іліон, 2018. 265 с.

Блок «Педагогіка»

1. Анєнкова І. П., Байдан М. А., Горчакова О. А., Руссол В. М. Педагогіка: модульний курс: навч. посіб. Львів : Новий світ-2000, 2019. 568 с.
2. Бєх І.Д. Виховання особистості: підруч. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
4. Зайченко І. В. Історія педагогіки: у 2 кн. : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Кн. 1. Історія зарубіжної педагогіки. К. : Слово, 2010. 624 с.; Кн. 2. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. К. : Слово, 2010. 1032 с.
5. Педагогіка: підруч. / за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків: Фоліо. 2015. 572 с.
6. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підруч. Львів: Новий світ – 2000, 2019. 264 с.
7. 25 видатних українських педагогів: підруч. / за ред. А.М. Бойко. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. 370 с.

Блок «Психологія»

1. Вікова та педагогічна психологія: підруч. / Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Київ : Каравела, 2019. 464 с.
2. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології: навч. посіб. / за ред. В.Ф. Моргуна. Київ : ВД «Слово», 2013. 264 с.
3. Загальна психологія: навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 296 с.
4. Максименко С. Д. Загальна психологія: підруч. Вінниця: Нова книга, 2019. 704 с.
5. Павелків Р. В. Загальна психологія: підруч. Київ : Кондор, 2009. 576 с.
6. Педагогічна психологія: підруч. / Євтух М.Б., Лузік Е.В., Ладогубець Н.В., Ільїна Т.В. К. : Кондор-Видавництво, 2015. 420 с.
7. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Київ: 2017. 548 с.

Блок «Психологія спорту»

1. Іваній І. В. Психологія фізичного виховання та спорту : навчально-методичний посібник / І. В. Іваній, В. М. Сергїєнко. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. – 204 с.
2. Клименко В. В. Психологія спорту: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2006. — 432 с.
3. Корносенко О. К. Психологія спорту: курс лекцій : навч.-метод. посіб. Полтава : Сїмон, 2020. 99 с.
4. Сергїєнко Л. П. Практикум з психології спорту / Л. П. Сергїєнко. – Харків: ОВС, 2007. – 271 с.